

DOI 10.31558/2519-2949.2019.3.9

УДК 94:329.15-044.922(477.83-25)''1990''

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5888-3075>**Чура О. В., Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів
«Тюрма на Лонцького»****«ДЕМОКРАТИЧНА АЛЬТЕРНАТИВА» ЯК ФРОНДА
У ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМІ КПРС-КПУ**

Стаття ілюструє малодосліджений фрагмент розпаду комуністичних структур Львова на зламі 80 – 90-х рр. ХХ ст. внаслідок суперечливих реформ перебудови й стрімкого розгортання національно-визвольного руху патріотично налаштованої громадськості західних областей УРСР за відновлення державної самостійності України. Специфіка цього сегменту комуністичного фіаско полягала у штучній реанімації націонал-комуністичної ідеології, яка не була продиктована суспільним запитом, а відбувалася на основі прагнення незначної частини львівської партноменклатури відділити КПУ від КПРС, визнати українську самостійність і таким чином зберегти власні політичні позиції за умов «Декларації про державний суверенітет України» 1990 р.

Представники внутріпартійної опозиції у тогочасній компартійній адміністративній структурі Львова, були здебільшого місцевими молодими українцями – так званими «горбачовськими висуванцями». Вони займали середню управлінську ланку у міськомі, райкомах та парткомках міста, а відтак не були чільними комуністичними керівниками ортодоксального брежнєвського штабу, скерованими із східних областей УРСР та РРФСР. Це дозволяло їм знаходитися на певній відстані від закріплених сталінських комуністичних догм й розглядати КПРС-КПУ радше як засіб високостатусного кар'єрного просування, а ніж як спілку політичних однодумців. Їх автентичне національне коріння спричиняло внутрішню близькість до націонал-комуністичних позицій. Віддаленість від стійких комуністичних переконань більшовицького татунку у симбіозі із національним налаштуванням та кар'єрним вмотивуванням покликала до життя сурогатну реанімацію націонал-комунізму у вигляді опозиційної спілки – «Демократичної альтернативи». Така імітація не дозволила їй трансформуватися у впливову політичну силу у новочасному українському політикумі. Однак, її позитивна роль полягала у подальшому розхитуванні засад місцевої проросійської комуністичної влади, що була головною перешкодою на шляху відновлення державності України.

Ключові слова: *перебудова, компартійні структури, КПРС-КПУ, «Демократична альтернатива, опозиція, розпад, національно-визвольний рух, державність України.*

Загальновідомо, що Радянська Україна була проголошена 25 грудня 1917 р., що стало результатом узурпації більшовиками Української Народної Республіки. Упродовж чи не усього ХХ ст. єдиною керівною політичною спілкою в УРСР була нав'язана російськими комуністами КПУ, як виконавчий підрозділ КПРС на українських землях. Перманентна відсутність самостійності, діяльність у безальтернативних умовах, підміна роботи радянських інституцій перетворила Компартію України у слухняного виконавця волі московського центру, а відтак трансформувала її у антиукраїнську політичну спілку.

Монопольне становище КПУ зазнало краху після виборів до Верховної та місцевих рад 4 березня 1990 р. та проголошення «Декларації про державний суверенітет України» 16 липня 1990 р. Вперше за сімдесят років вона втратила провідний статус в Україні. Це фіаско стало наслідком дискредитації комуністичної доктрини загалом і партії як такої, котрі спричинили автократію як в авторитарному, так і в тоталітарному проявах, чисельні злочини, стабільно низький матеріальний рівень, нівелювання національних ознак, релігійний тиск жителів УРСР. Сукупність цих проблем посилювала перманентний національно-визвольний рух українців, державотворчі прагнення яких не так давно носили збройний характер, а тому не були стерними із народної пам'яті. Вивівши антикомунізм із дисидентського формату й трансформували у національно-демократичний розвій, незалежницькі налаштування патріотичної громадськості увели його у визвольну стадію боротьби проти російського панування. Регіоном де процеси декомунізації

розгорталися винятково стрімко були західні області УРСР, а особливо їх історичний центр – Галичина із «столицею» у Львові.

Українська та зарубіжна історична наука присвятила досить багато уваги проблемі розпаду комуністичних структур УРСР на зламі 80-х рр. ХХ ст. внаслідок стрімкого розгортання національно-демократичного, а згодом антикомуністичного визвольного руху за відновлення державної самостійності України. Не залишалися без уваги й причини та динаміка внутрішньої дезінтеграції компартійних осередків в УРСР наприкінці їх існування. У цьому контексті слід виокремити праці таких дослідників як О. Білого, О. Дергачова [35], Д. Мейса та М. Панчука [32], Т. Батенка [1], В. Чури [36; 37], Р. Шпорлюка [38]. Зазначені науковці порушували питання витоків українського націонал-комунізму, його взаємодії із КПРС-КПУ та причин постання внутрішньопартійної фронди, званої як «Демократична платформа» (ДА).

Однак, детальна хронологічна генеза львівської комуністичної опозиції, відомої як «Демократична альтернатива», ще залишається поза увагою наукової спільноти. Проте, вона визнавала відновлення української державності, прагнула самостійного виокремлення із КПРС й багато в чому прискорила банкрутство проросійської комуністичної ідеології у західних областях УРСР. Відтак, авторка ставить перед собою завдання з'ясувати причини націонал-комуністичного ренесансу, реконструювати хід подій та виявити наслідки діяльності ДА у Львові у переддень відновлення державної самостійності України.

Неопубліковані документи, що свідчать про діяльність комуністичних осередків Львова наприкінці 90-х рр. ХХ ст., знаходяться в Державному архіві Львівської області та Центральному державному архіві громадських об'єднань України. Перебіг подій 1990–1991 рр. добре ілюструють партійні періодичні видання «Львовская правда», «Ленінська молодь» та газети новообраної демократичної влади, такі як «За вільну Україну». Відтак, джерельною базою наукової розвідки слугуватимуть архівні матеріали й періодичні публікації тієї доби.

Наприкінці 1980-х рр. спроби союзного партапарату здійснити фрагментарне оновлення політико-економічної системи СРСР ставали очевидними. Імітація виконання рішень ХІХ Всесоюзної партконференції 1988 р. укріплювали комуністів у думці, що партапарат свідомо гальмує просування реформ, що виходили з-під його контролю. Мало сподіваючись на ХХVІІІ з'їзд КПРС та КПУ, які засудили фрондерство як спробу ревізйонізму, опозиційні комуністи утворювали партійні клуби, котрі виступали альтернативою офіційним компартійним органам. Вони виникають у Москві, Ленінграді, Києві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Чернівцях. Об'єднання цих клубів злилося в антисоюзний рух відомий як «Демократична платформа», який у численних дискусіях виборював суверенізацію УРСР й РРСФРС та виступав за відокремлення КПРС від КПУ на націонал-комуністичних засадах [36, с. 348–356].

У першу чергу такі намагання пояснювалися не стільки назрілою потребою відновлення націонал-комунізму, скільки спробами колишніх партійних функціонерів залишатися в активному політикумі України та Росії, демократичні сили яких виразно демонстрували державотворчі наміри. У протилежному випадку КПРС перетворювалася у партію без держави, а значить – без електоральної підтримки. Тому на республіканському тлі нездатність КПУ діяти в умовах плюралізму спровокувала утворення «Демократичної альтернативи», як спроби частини комуністів зберегти власний вплив в умовах суверенної України. Тоді як справжній націонал-комунізм на українських землях сформувався наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. як спроба адаптації західноєвропейського комуністичного вчення до умов відновлення незалежності України, деуніфікації його російського взірця, а головне – націоналізації економіки, що повинна була знищити стійке матеріальне узалежнення робітництва на зразок періоду раннього капіталізму.

Внаслідок втрати влади у 1990 р. дезінтеграційні процеси в компартійних структурах Львова набували катастрофічних масштабів. На обліку у Львівському міськкомі перебував 41 131 член КПРС, що на 11 835 осіб, або 22,3% менше ніж минулого року [22, арк. 82]. Першими масово позбавлялися партійності рядові комуністи у робітничому середовищі. До них приєднувалися інтелігенція й студентство. На початку 1990 р. у Залізничному райкомі партійні квитки повернули 253 особи, Ленінському – 238, Шевченківському – 199, Радянському – 179, Червоноармійському – 211. Число комуністів-робітників зменшилося на 8 331 особу, або на 35,9%. Частка комуністів зайнятих у промисловості, торгівлі, громадському харчуванні змаліла на 32,4%, охороні здоров'я – 37,1%, освіті і культурі – 42,8%. Загалом комуністів Львова поменшало на 60%. Серед них

українців – 70,8% [15, арк. 20]. Наприкінці року міська парторганізація зменшилася ще на 30%. Найпомітніше у Ленінському районі – 40% [15, арк. 12–20]. В Радянському районі партійні квитки повернули 1 497 комуністів: 862 представники робітництва, 487 – інтелігенції, партійний стаж яких у 579 випадках налічував 25 років [4, арк. 17]. У Шевченківському районі з партії вийшло 1 337 осіб, ліквідовано 42 парторганізації [23, арк. 14]. Серед них партійні органи Львівського державного університету (ЛДУ), Львівського політехнічного інституту (ЛПІ), Заготівельної фабрики, Пересувної механізованої колони №9, Механічного заводу, Молококомбінату, Інструментального заводу, райвиконкому, закладів освіти, торгівлі, охорони здоров'я, побутового обслуговування [23, арк. 15–17]. Самопозбавлення партійності 11 директорів шкіл Шевченківського району спричинило вихід з партії 70% комуністів-освітян [20, арк. 34]. Вчительська конференція Залізничного району прийняла рішення про припинення членства в партії усіх керівників шкіл [20, арк. 25]. У результаті із КППС попрощалося 75 осіб, 10 із них – директори шкіл, 11 – секретарі шкільних партійних організацій [20, арк. 27]. У Червоноармійському районі партію залишили 122 освітяни, з яких 14 директорів шкіл і 9 секретарів парткомів [20, арк. 31]. У Ленінському районі вийшли із лав КППС-КПУ 9 шкільних директорів. У райвно припинили перебування в партії усі комуністи [20, арк. 33]. Всього у Львові в партії залишилося 895 комуністів-вчителів, 49% із них не сплачували внески [20, арк. 73].

У другій половині 1990 р. за власним бажанням партію покинуло 6 605 осіб [11, арк. 11]. У Львівському трамвайно-тролейбусному управлінні – 233 комуністи [10, арк. 12–20], Фабриці паперово-білових виробів – 60 [8, арк. 14–16], ТВО «Львівавтотранс» – 29 [9, арк. 121–122], ВО «Львівхімсільгоспмаш» – 201, ВО «Львівприлад» – 201 [7, арк. 34–36], НВО «Карат» – 89 [5, арк. 19], ВО «Львівтрансгаз» – 201 [6, арк. 11]. Кандидатами в члени КППС-КПУ Львівського автобусного заводу прийнято 13 осіб, що на 29 менше ніж у 1989 р. і на 17 ніж у 1988 р. [27, арк. 10]. У 14 цехах підприємства прийом в партійні ряди припинився як такий [27, арк. 11]. 271 автобусобудівельник відмовлявся сплачувати партійні внески, що становило 50% комуністів підприємства [26, арк. 1]. У ВО «Кінескоп» прийом в партію скоротився на 44,2%, кандидатів – на 63,2% [24, арк. 7]. Партійні лави покинуло 510 членів та 11 кандидатів в члени КППС [25, арк. 1–6]. З них 35 осіб мали партстаж більш як 5 років та 70 – понад 25 років. Пояснюючи вихід з партійних лав 325 відмовників називали політичні причини [25, арк. 11]. У ВО «Львівхімсільгоспмаш» 30% комуністів залишило КППС [29, с. 3]. Перший секретар Радянського РК В. Бородій 10 листопада 1990 р. нарікав: партію залишають багаторічні активісти. Серед них члени обкому майстер ВО «Світанок» Будинкевич, інженер ВО «Кінескоп» Грабарчук, працівник ВО «Львівхімсільгоспмаш» Слободянюк та члени райкому Чікішев і Шульгін, що працювали у ВО «Львівхімсільгоспмаш» та ВО імені 50-річчя Жовтня [3, арк. 18]. Серед відмовників найбільша частка належала робітникам – 41,6% [3, арк. 18–19]. Серед тих хто розірвав стосунки з КППС 44% вказували на злочинність партії, 17,2% не бажали сплачувати внески, 13,1% розчарувалися у перебудові, 6,9% через релігійних мотиви [3, арк. 19]. Другий секретар міськкому О. Грибан на XXVI листопадовій конференції повідомляв, що у поточному році про вихід з КППС заявило 9 тис осіб, ще понад 8 тис не сплачують членські внески. Він сповістив про зменшилася кількість комуністів на 30% у парторганізаціях ЛДУ, ЛПІ, Львівського медичного інституту (ЛМІ), ВО імені 50-річчя Жовтня, «Головпромбуду». Самоліквідувались партійні організації фабрики «Атлас», Кераміко-скульптурної фабрики, редакція журналу «Дзвін», ВО «Іскра». Протягом року кількість первинних організацій в місті зменшилася на 188 організацій [21, арк. 19]. За повідомленням завідувача відділом обкому А. Сітарчука у Львові перестало існувати 146 первинних організацій та 5 цехових осередків [11, арк. 2].

У вересні – грудні 1990 р. 1 765 членів партії допустили більш як місячну несплату партвнесків, 642 – двомісячну, 398 не платили внески більше трьох місяців [10, арк. 25]. Наприкінці 1990 р. членство в партії припинило ще 1 928 партійців, а 5 тис перестало платити внески. Переважна більшість пояснювала такий крок втратою довіри до КППС [3, арк. 16]. У депо «Львів-захід», де на обліку знаходилося 263 комуністи, 163 не платили внески. У депо «Львів-схід», де на обліку перебувало 139 комуністів, не сплатили внесків 29 осіб. У КБ ВО «Автонавантажувач» на обліку було 172 комуніста, 70 із них відмовлялися виконувати партійні доручення. У партком Меблевої фабрики із 692 комуністів здали партвнески 59 осіб. Комуністи Фанерного комбінату, Керамічного заводу, Західноукраїнської геофізичної розвідувальної експедиції внесли 50% партвнесків [16, арк. 54]. Рішення Ради трудового колективу (РТК) ЛДУ від 5 грудня 1990 р. зобов'язало ректора відмовити в оренді приміщень партійному комітету [17, арк. 197]. За повідомленням другого

секретаря міськкому партії О. Грибана у 1990 р. членами КППС стали 148 осіб, що було найнижчим показником за усю історію львівської парторганізації [11, арк. 18].

Так ставала виразною нежиттєздатність офіційної комуністичної доктрини й неспроможність КППС-КПУ до ефективного керівництва державою, а головне – її антинаціональне налаштування. Якщо у 1988 р. апарат обкому налічував 118 працівників, то у 1990 р. – 65, втративши 55% особового складу. 5 секретарів обкому ставали завідувачами його відділів. Скасовувалися посади голови ревізійної комісії, першого заступника секретаря, заступників керівників відділів та вводилося 7 посад радників з політичної роботи. Ліквідовано 16 посад завідувачів секторами, 8 – відповідальних організаторів, 28 – інструкторів та лекторів. На 30% зменшувалася кількість техперсоналу. Кількість працівників міськкомів змаліла на 40%. У райкомах залишилося 11 штатних посад, що означало скорочення на 65% [11, арк. 9–10]. Від 9 до 2 відбулася ліквідація посад завідуючих відділами. Посади заступників, інспекторів, відповідальних організаторів, лекторів скорочувались як такі [11, арк. 10]. На місцях переобрано 37,7% керівників партгруп, 48,8% цехових та 60% первинок. У 137 партгрупах і 25 цехових організаціях партзбори не відбулися через відсутність комуністів [11, арк. 2]. Знаковою подією стала заява про звільнення першого секретаря Львівського обкому Я. Погребняка у зв'язку з не обранням його депутатом Верховної ради УРСР та надмірним психологічним напруженням. Насправді цей крок був наслідком протистою серед партноменклатури, котра звинувачувала його у розпаді львівської компартійної спілки та заграванні з демократичними силами. 14 квітня 1990 р. пленум обкому задовільнив клопотання прохача [18, арк. 17–18]. Після кулуарних виборів його місце зайняв колишній секретар обкому В. Секретарюк, якого Я. Погребняк двома роками раніше відправив у відставку. Рядові комуністи говорили, що він людина з часів застою і не може мислити по-новому [14, арк. 20–21].

Тому закономірно, що внутрішній розкол львівської парторганізації розпочався із виникнення націонал-комуністичного партійного клубу «Демократична альтернатива». На початку 1990 р. під егідою керівних працівників міського й районних комітетів Львова й області, що позиціонували себе як новочасні реформатори, було утворено партійний клуб 65 членів якого стояли на націонал-комуністичних позиціях і закликали до підтримки незалежної України та проголошення самостійної КПУ. Членом клубу міг стати кожен комуніст, партійна організація чи об'єднання членів партії, які підтримували ідеї та статут клубу. Формальною основою членства слугувала заповнена анкета. Вступ в клуб та вихід із нього був добровільним [34, с. 2].

Офіс розташовувався у Львові на вулиці Валувій 31, кімната 213. До складу входила партійна номенклатура міськкому, райкому та парткомів, господарські керівники, освітяни й науковці і три депутати міської ради. Серед них секретарі міськкому А. Грибан, М. Гетьманчук, інструктор міськкому В. Микита, секретар парткому ВО імені Леніна А. Павлиш, голова парткомісії при Червоноармійському райкомі Р. Загірний, завідувач відділом Шевченківського райкому А. Сирота, заступник начальника цеху ВО «Електрон» О. Яремчук, заступник директора музею імені Леніна А. Панюк, асистент кафедри політології Львівського лісотехнічного інституту О. Зайцев, старший викладач кафедри політології Львівського політехнічного інституту С. Лилик, інженер Львівського науково-дослідного фізико-математичного інституту В. Мацко, науковий співробітник філії Всесоюзного державного інституту ветеринарних препаратів Д. Туркевич. Головою координаційної ради обрано завідувача відділу Львівського інституту суспільних наук, професора Ю. Сливку, секретарем – інструктора ідеологічного відділу міськкому В. Микиту. Керівна координаційна рада поділялася на 7 секцій: загальну, теоретичну, вивчення суспільної думки, матеріально-технічного забезпечення, соціологічну, координаційну і виборчу. Слід зауважити, що діяльність «Демократичної альтернативи» негласно підтримував демократично налаштований перший секретар міськкому В. Волков. На першому засіданні ДА він говорив: «В офіційній платформі ЦК КППС багато незрозумілого, особливо в частині пріоритетів республіканських підрозділів партії» [34, с. 2].

У зверненні до XXVIII з'їзду КППС від 20 лютого 1990 р. прихильники «Демократичної альтернативи» відкрито маніфестували, що розмежувались з консервативним крилом у КППС та КПУ, разом із національними партіями, спроможні відродити українську державу. Причиною внутрішньопартійної кризи опозиціонери вважали монополію компартії на владу та імперські амбіції союзного центру. Компартійні реформатори закликали КППС не відмежовуватися, а визнати сталінські злочини минулих десятиліть, пропонували добровільну передачу влади демократично обраним радам, виступали за прийняття нової Конституції та закону про політичні партії, ратували за відмову від догматичного трактування марксизму-ленінізму, прагнули впровадження

багатопартійності та департизації, бажали надання державного статусу національній символіці, закликали до переходу економіки на ринкові умови [12, арк. 40–43].

У листі до XXVIII з'їзду КПУ члени ДА оприлюднили власну платформу. Вона складалася із наступних пунктів. 1. Незалежність КПУ. 2. Підтримка суверенітету України. 3. Самостійні програма і статут. 4. Альтернативні вибори. 5. Відміна секретності постанов. 6. Плюралізм думок. 7. Скасування привілей. 8. Свобода релігійного вибору. 9. Вільний вихід із партії. 10. Ліквідація принципу демократичного централізму. 11. Перереєстрація членів партії. 12. Відділення партії від держави. 13. Ліквідація парткомів та введення територіального принципу. 14. Багатопартійна рівноправність. 15. Ліквідація номенклатури. 16. Прозоре фінансування і скерування 50% коштів на потреби первинок [31, с. 2]. Після того, як союзний і республіканський з'їзди відкинули пропозиції ДА звинувативши її у ревізійності, у жовтні 1990 р. члени клубу взяли курс на утворення нової незалежної прокомуністичної партії із аморфною назвою Українська партія демократичної згоди, яку так і не змогли утворити [30, с. 1].

Партійний клуб розглядав співпрацю із іншими політичними і самостійними та демократичними організаціями, з метою національного відродження й захисту державного суверенітету України. Це ілюструвала заява працівників Ленінського райкому. У ній партійці запрошували комуністів Львова й області до дискусії на тему «Шляхи суверенізації КПУ» та визнання «Декларації про державний суверенітет України». У березні 1990 р., синхронно до заяви тернопільських комуністів званої як «Відозва–91», члени райкому І. Бегей, К. Кондратюк, В. Литюга, С. Маловський, Т. Смовженко, М. Соболев, М. Шама на сторінках «Львовской правды» виступили із публікацією «Суверенній Україні – суверенну партію». Вони обґрунтовували необхідність виокремлення КПУ із російського політичного простору, а України із складу СРСР [2, с. 2]. До них приєдналися доцент Львівського поліграфічного інституту В. Рябий, який стверджував, що часи авторитарного комунізму минули [33, с. 2] та секретар Шевченківського райкому К. Гордієнко, що ставила знак рівності між незалежною КПУ та соборною Україною [28, с. 2]. На обкомівському рівні такий крок було трактовано як зраду комуністичних ідеалів й піддано жорсткій критиці. 16 квітня 1990 р. бюро обкому партії в надісланих повідомленнях до райкомів і міськкомів відзначило, що автори різноманітних платформ, які зімкнулися з лідерами демократичного блоку, для того щоб підірвати парію із середини вчинили «двірцевий переворот» [19, арк. 18]. Як наслідок, в інтерв'ю газеті «Львовская правда» секретар Ленінського райкому І. Бегей відзначав: «Сильно дісталось нам усім разом та кожному окремо» [28, с. 2].

Поодинокі спроби відродження націонал-комунізму добре засвідчував лист комуніста ВО імені Леніна З. Музичака скерований у ЦК КПРС. Він писав: «Демократична платформа не шкодить ідеї розбудови комуністичного суспільства і дозволить перейти до функціонування парламентського устрою української держави» [13, арк. 63]. Секретар парткому ВО «Прогрес» В. Ясинський на сторінках газети «Львовская правда» стверджував, що проголошення «Декларації» автоматично спричиняє суверенізацію КПУ [39, с. 2].

Однак, подальший перебіг подій засвідчив, що націонал-комунізм в Україні не відновився, позаяк не мав суспільного запиту. В очах українського соціуму комуністична ідеологія вижила себе, а відтак могла існувати у подальшому лише за умов зовнішньої підтримки з боку КПРС. Тому «Демократична альтернатива» не знайшла у собі сил перерости у дієву комуністичну партію проукраїнського формату. Однак, майже ніхто із її прихильників не став членом новочасної КПУ, що після заборони у 1991 р., відновила діяльність у 1993 р. Як відомо, вона продовжила функціонування у проросійському річищі, стояла на закамуфльованих антиукраїнських позиціях, а тому була остаточно позбавлена юридичного статусу й виведена за межі української політичної палітри у 2015 р. внаслідок перемоги Революції гідності

Таким чином, львівська комуністична внутрішньопартійна фронда, відома як «Демократична альтернатива», була нічим іншим, як безуспішною спробою окремої частини партноменклатури Львова зберегти політичні позиції у багатопартійному та незалежному українському політикумі. Її ідеологічне підґрунтя знаходилося близько до націонал-комунізму, але насправді таким не було. Опозиціонери визнавали «Декларацію про суверенітет України» й виступали за виокремлення КПУ із КПРС. Проте, штучно сформована за умов відсутності суспільного запиту, вона опиралася радше на меркантильні вмотивування ніж на стійкі політичні переконання. Як наслідок, спілка відіграла позитивну роль у контексті пришвидшення комуністичного фіаско, однак швидко зійшла з політичної арени, що вказує на сурогатні спроби націонал-комуністичної реанімації.

Бібліографічний список:

1. Батенко Т. «Я повстаю, отже, я існую». Політичний портрет Івана Геля. Львів, 1999. 222 с.
2. Бегей И., Кондратюк К., Литюга В., Маловський С., Смовженко Т., Соболь Н., Шама Н. Суверенной Украине – суверенную компартию. // Львовская правда. 1990. 13 марта. С. 2.
3. ДАЛО (Державний архів Львівської області) Ф. 2. Оп. 15. Спр. 87. Арк. 16.
4. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 100. Арк. 17.
5. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 102. Арк. 19.
6. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 106. Арк. 11.
7. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 107. Арк. 34–36.
8. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 108. Арк. 14–16.
9. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 112. Арк. 121–122.
10. ДАЛО. Ф. 2. Оп. 15. Спр. 116. Арк. 12–20.
11. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 726. Арк. 10.
12. ДАЛО Ф. 3. Оп. 62. Спр. 738. Арк. 126.
13. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 787. Арк. 63.
14. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 797. Арк. 20–21.
15. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 808. Арк. 20.
16. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 895. Арк. 54.
17. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 941. Арк. 197.
18. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 967. Арк. 17–18.
19. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 976. Арк. 18.
20. ДАЛО. Ф. 3. Оп. 62. Спр. 1023. Арк. 25.
21. ДАЛО. Ф. 4. Оп. 49. Спр. 67. Арк. 19.
22. ДАЛО Ф. 4. Оп. 49. Спр. 895. Арк. 82.
23. ДАЛО. Ф. 4. Оп. 50. Спр. 116. Арк. 14.
24. ДАЛО. Ф. 359. Оп. 14. Спр. 67. Арк. 7.
25. ДАЛО. Ф. 359. Оп. 14. Спр. 69. Арк. 29.
26. ДАЛО. Ф. 2638. Оп. 2. Спр. 18. Арк. 1.
27. ДАЛО. Ф. 2638. Оп. 2. Спр. 21. Арк. 10.
28. Диденко А. Не в количестве сила // Львовская правда. 1990. 11 июля. С. 1.
29. Запотічний П. Як «виганяли» партком // За вільну Україну. 1990. 8 липня. С. 3.
30. Львовская правда. 1990. 12 октября. С. 1.
31. Львовская правда. 1990. 4 апреля. С. 2.
32. Мейс Д., Панчук М. Український національний комунізм. Трагічні ілюзії: монографія. Київ : ІНВіП, 1997. 496 с.
33. Рябий В. Обновлению противопоказаны... // Львовская правда. 1990. 4 апреля. С. 2.
34. Тарасенко А. «Демократическая альтернатива» // Львовская правда. 1990. 4 апреля. С. 2.
35. Українська державність у ХХ столітті. Історико-політологічний аналіз/ О. Дергачов та ін. Київ : Політична думка, 1996. 716 с.
36. Чура В. І. Відродження націонал-комунізму в Галичині на зламі 80 – 90-х рр. ХХ ст. // Україна : культурна спадщина, національна свідомість. Державність. Ювілейний збірник на пошану Юрія Сливки. Львів, 2015. Випуск 27. С. 348–356.
37. Чура В. І. Руйнація компартійної влади на західноукраїнських землях наприкінці 80-х – початку 90 років ХХ століття. Львів : Ліга Прес, 2013. 705 с.
38. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм: Карл Маркс проти Фрідріха Ліста. Київ : Основи, 1998. 480 с.
39. Ясинский В. На пути обновления // Львовская правда. 1990. 1 июля. С. 2.

References:

1. Batenko T. «Ya povstayu, otzhe, ya isnyuyu». Polity`chny`j portret Ivana Gelya. L`viv, 1999. 222 s.
2. Begej Y`., Kondratyuk K., Ly`tyuga V., Malovs`ky`j S., Smovzhenko T., Sobol` N., Shama N. Suverennoj Ukray`ne – suverennuyu komparty`yu. // L`vovskaya pravda. 1990. 13 marta. S. 2.
3. DALO (Derzhavny`j arxiv L`vivs`koyi oblasti) F. 2. Op. 15. Spr. 87. Ark. 16.
4. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 100. Ark. 17.
5. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 102. Ark. 19.
6. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 106. Ark. 11.
7. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 107. Ark. 34–36.
8. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 108. Ark. 14–16.
9. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 112. Ark. 121–122.
10. DALO. F. 2. Op. 15. Spr. 116. Ark. 12–20.
11. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 726. Ark. 10.
12. DALO F. 3. Op. 62. Spr. 738. Ark. 126.
13. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 787. Ark. 63.

14. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 797. Ark. 20–21.
15. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 808. Ark. 20.
16. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 895. Ark. 54.
17. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 941. Ark. 197.
18. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 967. Ark. 17–18.
19. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 976. Ark. 18.
20. DALO. F. 3. Op. 62. Spr. 1023. Ark. 25.
21. DALO. F. 4. Op. 49. Spr. 67. Ark. 19.
22. DALO. F. 4. Op. 49. Spr. 895. Ark. 82.
23. DALO. F. 4. Op. 50. Spr. 116. Ark. 14.
24. DALO. F. 359. Op. 14. Spr. 67. Ark. 7.
25. DALO. F. 359. Op. 14. Spr. 69. Ark. 29.
26. DALO. F. 2638. Op. 2. Spr. 18. Ark. 1.
27. DALO. F. 2638. Op. 2. Spr. 21. Ark. 10.
28. Dy`denko A. Ne v koly`chestve sy`la // L`vovskaya pravda. 1990. 11 y`yulya. S. 1.
29. Zapotichny`j P. Yak «vy`ganyaly`» partkom // Za vil`nu Ukrainu. 1990. 8 ly`pnya. S. 3.
30. L`vovskaya pravda. 1990. 12 oktyabrya. S. 1.
31. L`vovskaya pravda. 1990. 4 aprelya. S. 2.
32. Mejs D., Panchuk M. Ukrayins`ky`j nacional`ny`j komunizm. Tragichni ilyuziyi: monografiya. Ky`yiv : INViP, 1997. 496 s.
33. Ryabyj V. Obnovleny`yu proty`vopokazany`... // L`vovskaya pravda. 1990. 4 aprelya. S. 2.
34. Tarasenko A. «Demokraty`cheskaya al`ternaty`va» // L`vovskaya pravda. 1990. 4 aprelya. S. 2.
35. Ukrayins`ka derzhavnist` u XX stolitti. Istory`ko-politologichny`j analiz/ O. Dergachov ta in. Ky`yiv : Polity`chna dumka, 1996. 716 s.
36. Chura V. I. Vidrozhennya nacional-komunizmu v Galy`chy`ni na zlami 80 – 90-x rr. XX st. // Ukrayina : kul`turna spadshhy`na, nacional`na svidomist`. Derzhavnist`. Yuvilejny`j zbirny`k na poshanu Yuriya Sly`vky`. L`viv, 2015. Vy`pusk 27. S. 348–356.
37. Chura V. I. Rujnaciya kompartijnoyi vlady` na zaxidnoukrayins`ky`x zemlyax napry`kinci 80-x – pochatku 90 rokiv XX stolittya. L`viv : Liga Pres, 2013. 705 s.
38. Shporlyuk R. Komunizm i nacionalizm: Karl Marks proty` Fridrixa Lista. Ky`yiv : Osnovy`, 1998. 480 s.
39. Yasy`nsky`j V. Na puty` obnovleny`ya // L`vovskaya pravda. 1990. 1 y`yulya. S. 2.

Chura O. V. «Democratic alternative» as a frond in the Lviv regional committee of the CPSU-CPU

The paper illustrates a special and undiscovered fragment of the collapse of the communist structures of Lviv at the turn of the 80's and 90's of the twentieth century. as a result of controversial reforms of perestroika and the rapid deployment of the national liberation movement patriotic public of the western regions of the Ukrainian SSR for the restoration of Ukraine's sovereignty. The specifics of this segment of the communist fiasco was the artificial resuscitation of the national-communist ideology, which was not dictated by public requests, but was based on desire a separate small part of the Lviv party nomenclature to separate the CPU from the CPSU, to recognize Ukrainian independence and thus maintain its own political positions under the terms of the "Declaration on the State Sovereignty of Ukraine" of 1990.

Representatives of the inner-party opposition in those day Communist Party administrative structure of Lviv were mostly local young Ukrainians – the so-called "Gorbachev's nominees". They occupied the middle management level in the city committee, district committees and party committees of the city, and therefore were not the leaders of the communist leaders of the orthodox Brezhnev branch directed from the eastern regions of the Ukrainian SSR and the RSFSR. This allowed them to stay at a certain the distance from the ostentatious Stalinist communist dogmas and to consider the CPSU-CPU rather as a means of high-level career advancement, and not as a union of political associates. Their authentic national roots led to internal affinity with the national-communist positions. The distance from the stable communist beliefs of the Bolshevik class in symbiosis with national preferences and career motivation called for a surrogate resuscitation of national communism in the form of an opposition coalition – "Democratic Alternatives". This imitation did not allow it to transform into an influential political force in the modern Ukrainian politics. However, its positive role was to further undermine the foundations of local pro-Russian communist authorities, which was the main obstacle to the restoration of Ukraine's statehood.

Key words: *perestroika, Communist Party structures, CPSU-CPU, “Democratic alternative”, opposition, disintegration, national liberation movement, statehood of Ukraine.*